

ชื่อเรื่อง รายงานการสอบสวนโรค Dengue fever หมู่ที่ ๔ บ้านเหล่าธาตุ ตำบลเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

ผู้รายงาน นางชรินทร์ทิพย์ ปัญสุวรรณ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเหล่า นายธนาเทพ มุลยะเทพ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน

บทคัดย่อ

การสอบสวนโรค Dengue fever ในพื้นที่บ้านเหล่าธาตุ หมู่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า โดยทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) อำเภอมะนัง มีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันการวินิจฉัยโรค ค้นหาแหล่งที่มาของการเกิดโรค ตลอดจนแนวทางการควบคุมและป้องกันโรค ใช้รูปแบบการศึกษาเชิงพรรณนา สอบสวนผู้ป่วยรายแรกด้วยแบบฟอร์มสอบสวนผู้ป่วยเฉพะราย ค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ในหมู่บ้าน เฝ้าระวังและค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมโดยใช้ระยะเวลา ๒ เท่าของระยะฟักตัว (๗-๑๔ วัน) นับจากวันที่พบผู้ป่วยรายแรก โดยนิยามการเฝ้าระวังและค้นหาผู้ป่วยคือผู้ที่มีไข้สูงเฉียบพลัน และ Tourniquet test ให้ผลบวก ร่วมกับมีอาการอื่นๆ อย่างน้อย ๒ อาการ คือ ปวดศีรษะ ปวดครั้นเนื้อครั้นตัว ปวดกระดูกและข้อต่อ มีผื่น มีอาการเลือดออก ตับโตมักกดเจ็บ มีอาการเปลี่ยนแปลงทางระบบไหลเวียนโลหิต หรือมีภาวะความดันโลหิตลดต่ำลง และเกิดในช่วงเวลาระหว่างวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖ สํารวจสภาพแวดล้อมทั่วไป สํารวจลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่มีน้ำขัง ในบ้าน บริเวณบ้านของผู้ป่วย และบ้านใกล้เคียงในรัศมี ๑๐๐ เมตร

ผู้ป่วย ชายไทย อายุ ๗๓ ปี ตามภูมิลำเนาอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๕ หมู่ ๑ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา แต่มาอาศัยอยู่กับภรรยา (ใหม่) บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา มีประวัติการรักษาที่โรงพยาบาลแม่ใจ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖ แพทย์วินิจฉัยโรค Dengue fever

ดำเนินการค้นหา สาเหตุ แหล่งรังโรค พัฒนาสภาพแวดล้อมสภาพแวดล้อมในบ้านผู้ป่วย สํารวจทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ในบ้าน และบริเวณบ้านในรัศมี ๑๐๐ เมตร รอบบ้านผู้ป่วย จำนวนบ้านเรือนที่สํารวจ ๒๑ หลังคาเรือน พบบ้านที่พบลูกน้ำ ๓ หลัง ค่า HI = ๑๔.๒๘ (เกณฑ์ค่าดัชนีความชุกลูกน้ำยุงลายในบ้าน House Index :HI ≤ ๑๐) สํารวจจำนวนภาชนะที่สํารวจในบ้านและนอกบ้าน จำนวน ๑๗๒ ชิ้น พบภาชนะที่มีลูกน้ำยุงลาย ๔ ชิ้น ค่า CI = ๒.๓๒ บ้านผู้ป่วย จำนวนภาชนะที่สํารวจ ๒๓ ชิ้น CI = ๐ ประสานงานเทศบาลตำบลบ้านเหล่า ผู้นำชุมชน / อาสาสมัครสาธารณสุขขอความร่วมมือใน การควบคุมป้องกันโรคตามมาตรฐานการควบคุมโรคไข้เลือดออก คั้นข้อมูลผลการสอบสวนโรคเบื้องต้นประชาคมหมู่บ้านทั้งพื้นที่เกิดโรคและพื้นที่ใกล้เคียง เฝ้าระวังผู้ป่วยรายใหม่ในพื้นที่ ช่วงเวลาระหว่างวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖ เมื่อครบ ๒๘ วัน ไม่พบผู้ป่วยรายใหม่ในพื้นที่

ความเป็นมา

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๗.๓๐ น. ได้รับแจ้งทางไลน์ จากงานระบาดวิทยา โรงพยาบาลแม่ใจ ว่าพบ ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก (Dengue Fever) จำนวน ๑ ราย เข้ารับการรักษาตัวเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลแม่ใจ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๔.๐๐ น. เป็นเพศชาย อายุ ๗๓ ปี อาชีพเกษตรกรอาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา ด้วยอาการไข้สูง ปวดศีรษะ ครั้นเนื้อครั้นตัว คลื่นไส้ อาเจียน หลังรับแจ้งได้ตรวจสอบข้อมูล ประสานกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลบ้านเหล่า ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า ดำเนินการสอบสวนโรค ควบคุม ป้องกันโรคและค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ ตามนิยามอาการของโรคไข้เลือดออก

วัตถุประสงค์

1. ยืนยันการวินิจฉัยโรค
2. เพื่อหาสาเหตุ แหล่งโรค ผู้สัมผัสโรค
3. เพื่อศึกษาลักษณะการเกิดโรค ขนาด ความรุนแรง และการแพร่กระจาย
4. กำหนดแนวทางในการป้องกันและควบคุมโรคในชุมชน

วิธีการศึกษา

๑. ศึกษาระบาดของวิทยาเชิงพรรณนา

- ๑.๑ สอบสวนผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกรายแรก (Index case) ด้วยแบบฟอร์มสอบสวนผู้ป่วยเฉพาะราย
- ๑.๒ ค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ในหมู่บ้าน
- ๑.๓ ตรวจสอบข้อมูลผู้ป่วยจากทะเบียนผู้ป่วยในสถานบริการในโรงพยาบาลแม่ใจ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเหล่าและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลใกล้เคียง เพื่อเฝ้าระวังและค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมโดยใช้ระยะเวลา ๒ เท่าของระยะฟักตัว (๗-๑๔ วัน) นับจากวันที่พบผู้ป่วยรายแรกคือ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยากำหนด เฝ้าระวัง ๓๐ วัน)

โดยกำหนดนิยามการเฝ้าระวังและค้นหาผู้ป่วย ดังนี้

ผู้ที่มีไข้เฉียบพลัน และ Tourniquet test ให้ผลบวก ร่วมกับมีอาการอื่นๆ อย่างน้อย ๒ อาการ คือ ปวดศีรษะ ปวดกระบอกตา ปวดกระดูกและข้อต่อ มีผื่น มีอาการเลือดออก ตับโตมักกดเจ็บ มีอาการเปลี่ยนแปลงทางระบบไหลเวียนโลหิต หรือมีอาการภาวะความดันโลหิตลดต่ำลง และเกิดในช่วงเวลาระหว่างวันที่ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

๒. ศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดโรค

สำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไป สำรวจลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่มีน้ำขัง ในบ้าน บริเวณบ้านของผู้ป่วย และบ้านใกล้เคียงในรัศมี ๑๐๐ เมตร

ผลการสอบสวน

๑. ประวัติการเจ็บป่วย

วันที่ ๑๔-๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖ มีอาการไข้สูง ครั่นเนื้อครั่นตัว เวียนศีรษะคลื่นไส้ อาเจียน ไม่มีอาการไอ ไม่มีน้ำมูก ซ้ำพยายามรับประทานเอง อาการไม่ทุเลา

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ญาตินำเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยพะเยา T = ๓๘. องศาเซลเซียส BP = ๑๓๓/๗๕ mmHg P = ๘๖ ครั้งต่อนาที R = ๑๖ ครั้งต่อนาที ตรวจการติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (ATK) ผลเป็นลบ ตรวจการติดเชื้อไข้หวัดใหญ่ผลเป็นลบ แพทย์ วินิจฉัยโรค Fever Caused ให้การรักษาตามอาการ

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๐.๐๐ น. ผู้ป่วยมาเจาะเลือดที่ห้องแลปเอกชนลบ ตรวจหาการติดเชื้อไข้เลือดออก ผล Dengue IgG Positive เวลา ๑๔.๐๐ น.เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยใน โรงพยาบาลแม่ใจ แพทย์ วินิจฉัย Dengue Fever

ผลการตรวจในห้องปฏิบัติการ

Test name	Result	Unit	Reference range
Dengue Ag/Ab			
Dengue NS1 Ag	Negative	กลีบกลม	Negative
Dengue IgM	Negative		Negative
Dengue IgG	Positive		Negative

LAB	หน่วย	ค่ามาตรฐาน	๑๖ พ.ค .๖๖	๑๗ พ.ค .๖๖	๑๘ พ.ค .๖๖
Hb	g/dl	๑๐-๑๕	๑๒.๒	๑๒.๓	๑๑.๔
Hct	%	๓๖-๓๘	๓๘	๓๘	๓๖
WBC	/uL	๕,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐	๘,๒๖๐	๖๕๗๐	๕,๘๑๐
PLT	/uL	๑๔๐,๐๐๐-๔๔๐,๐๐๐	๒๐๒,๐๐๐	๒๑๖,๐๐๐	๑๗๘,๐๐๐
Neu	%	๔๕-๗๐	๘๗	๗๙	๕๗
Lymp	%	๒๐-๔๕	๙	๑๗	๒๙
Mono	%	๒-๑๐	๑๓	๔	๑๐
Eo	%	๐-๖	๑	๐	๓

วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาลบวมใจ แพทย์ให้การรักษาต่อที่บ้าน โดยนัดให้มารับยาต่อ (sef ๓ V) เป็นเวลา ๗ วัน แพทย์วินิจฉัยติดเชื้อในกระแสเลือดร่วม

๒. ค้นหา สาเหตุ แหล่งโรค

ตำบลบ้านเหล่า ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเหล่า ประกอบด้วย ๘ หมู่บ้าน ๑,๒๙๐ หลังคาเรือน ประชากรทั้งหมด ๔,๕๖๖ คน พื้นที่หมู่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า มี ๑๖๕ หลังคาเรือน ประชากรทั้งสิ้น ๔๐๙ คน เป็น ชาย ๑๘๕ คน หญิง ๒๒๔ คน โดยครอบครัวผู้ป่วยมีทั้งหมด ๒ คน ได้แก่ผู้ป่วย และภรรยา สภาพแวดล้อมในบ้านผู้ป่วย และบริเวณรอบๆบ้านในรัศมี ๑๐๐ เมตร

บ้านอาศัยรวมกัน ๒ คน สภาพบ้านไม้ยกสูงชั้นเดียวคงทน แข็งแรง มีจำนวน ๒ ห้อง ลักษณะตัวบ้านมั่นคงถาวร ภายในสภาพมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก จัดข้าวของเป็นระเบียบ หน้าต่างระบายอากาศได้ดี รอบๆบ้านมีความสะอาด ไม่รก ไม่มีสัตว์เลี้ยงภายในบ้าน ลักษณะชุมชนรอบ ๆ ไม่แออัด บ้านจะติดกันเป็นหลัง ๆ มีร่องระบายน้ำข้างถนน ข้างซอย ไม่มีน้ำท่วมขัง

ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค

เนื่องจากผู้ป่วยมีอาชีพเกษตรกร ปลูกผักทำสวน ในสวนของตนเองห่างจากตัวบ้าน ๗ กิโลเมตร จะไปพร้อมภรรยาทุกวัน ก่อนป่วย ๒ วัน ไปปลูกผักตามปกติ ที่สวน มักจะไปทั้งวัน เข้าไปเย็นกลับ สวนข้างจะเป็นสวนลำไยและสวนยางพารา ช่วงนี้เข้าสู่ฤดูฝน มีฝนตก ทำให้อาจมีน้ำขังตามภาชนะต่างๆ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง จากการสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ในบ้าน และบริเวณบ้านในรัศมี ๑๐๐ เมตร ผู้ป่วย วันแรกที่ได้รับแจ้ง จำนวนบ้านเรือนที่สำรวจ ๒๑ หลังคาเรือน พบบ้านที่พบลูกน้ำ ๓ หลัง ค่า HI = ๑๔.๒๘ (เกณฑ์ค่าดัชนีความชุกลูกน้ำยุงลายในบ้าน House Index :HI ≤ ๑๐) สำรวจจำนวนภาชนะที่สำรวจในบ้านและนอกบ้าน จำนวน ๑๗๒ ชิ้น พบภาชนะที่มีลูกน้ำยุงลาย ๔ ชิ้น ค่า CI = ๒.๓๒ บ้านผู้ป่วย จำนวนภาชนะที่สำรวจ ๒๓ ชิ้น CI = ๐

การควบคุมป้องกันโรค

๑. ประสานงานเทศบาลตำบลบ้านเหล่า ผู้นำชุมชน / อาสาสมัครสาธารณสุขขอความร่วมมือใน การควบคุมป้องกันโรค โดยยาพ่นยุงกระพองในบ้านผู้ป่วยก่อนและพ่นสารเคมีกำจัดยุงตัวแก่ ทันที ที่พบผู้ป่วยในพื้นที่ หมู่ ๑๐ และพื้นที่ใกล้เคียง การพ่นยาในรัศมี ๑๐๐ เมตร ในวันที่ ๑ ของการได้รับการแจ้งข่าว วันที่ ๓ และวันที่ ๗ หลังจากพ่นครั้งที่ ๑ ให้ อสม.สำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ผลการสุ่มสำรวจลูกน้ำยุงลายภายนอกและภายในบ้านผู้ป่วย ค่า CI = ๐ % สำรวจในรัศมี ๑๐๐ เมตรรอบบ้านผู้ป่วย ๒๘ หลัง พบ ๒ หลัง ค่า HI = ๖.๙๐ % ภาชนะที่สำรวจ ๒๓๕ พบ ๓ ภาชนะ ค่า BI = ๖.๙๐ %

๒. สำรวจ และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง บริเวณบ้านผู้ป่วยและเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดย อาสาสมัครสาธารณสุข

๓. เฝ้าระวังผู้ป่วยรายใหม่ในพื้นที่ โดย อาสาสมัครสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านเหล่า โดยผู้ป่วยที่เข้าข่ายตามนิยาม ดังนี้ ผู้ที่มีไข้เฉียบพลัน และ **Tourniquet test** ให้ผลบวก ร่วมกับ มีอาการอื่นๆ อย่างน้อย ๒ อาการ คือ ปวดศีรษะ ปวดกระบอกตา ปวดกระดูกและข้อต่อ มีผื่น มีอาการเลือดออก ตับโตมักกดเจ็บ มีอาการเปลี่ยนแปลงทางระบบไหลเวียนโลหิต หรือมีภาวะความดันโลหิตลดต่ำลง และเกิดในช่วงเวลา ระหว่างวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖ ให้แจ้งทีมเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) อำเภอแม่ใจ ทันที เมื่อครบ ๓๐ วัน ไม่พบผู้ป่วยที่มีอาการตามนิยามของโรค

๔. แหล่งรังโรค ผู้ป่วยปฏิเสธการเดินทาง ไปในเขตที่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออก ใน ๒ สัปดาห์ก่อนเริ่มมีอาการป่วย

วิจารณ์ผล

การป่วย **Dengue fever** ในพื้นที่หมู่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า แพทย์วินิจฉัยตามผลการตรวจในห้องปฏิบัติการ **Confirmed case** คือ ผู้ป่วยที่มีผลการตรวจแยกเชื้อไวรัสหรือตรวจด้วยวิธี **NS๑** หรือ **PCR** และ/หรือตรวจพบ แอนติบอดียืนยันการติดเชื้อเดงกี อาการผู้ป่วยมีอาการเข้ากับนิยามของโรค แต่ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการอื่น ให้ผลปกติ ทำให้แนวทางในการวินิจฉัยโรคไข้เลือดออก เป็นไปได้ในหลายแนวทางเพราะฉะนั้นต้องทำความเข้าใจ เจ้าหน้าที่ในระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

สรุปผล

ทีมเฝ้าระวังสอบสวนโรค โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเหล่า ดำเนินการการสอบสวนควบคุม เฝ้าระวังโรคไข้เลือดออก **Dengue fever** วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖ พบผู้ป่วย ชายไทย อายุ ๗๓ ปี พักรักษาตัวในหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลแม่ใจ อาศัยพื้นที่ หมู่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า มีประวัติการรักษาที่โรงพยาบาลแม่ใจวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ถึง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

ข้อเสนอแนะ

๑. การดำเนินการควบคุมโรคไข้เลือดออก หรือไข้เดงกี ควรพิจารณาตามความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ และตามช่วงเวลาของการเกิดโรค ความชุกของยุง ตลอดจนพฤติกรรมของประชาชนในชุมชน การดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้จากส่วนกลาง บางขั้นตอนอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมตามหลักวิชาการ เช่น การให้พ่นสารเคมีกำจัดยุงตัวแก่ในพื้นที่ที่พบผู้ป่วยในรัศมี ๑๐๐ เมตร ทันที และพ่นซ้ำอีกในอีก ๓ และ ๗ วัน เหมาะสมกับลักษณะชุมชนเมืองที่มีน้ำขังตามท่อระบายน้ำ เหมาะสมในช่วงที่มีฝนตก มีน้ำขังตามภาชนะต่าง ๆ และเหมาะสม ในชุมชนที่ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เอื้อ ให้โดนยุงกัด ในพื้นที่ มีน้ำขังตามท่อหรือรางระบายน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายหรือไม่ สารเคมีที่ใช้กำจัดยุงตัวแก่ถูกต้องตามลักษณะการใช้หรือไม่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมและป้องกันโรค

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ เทศบาลตำบลบ้านเหล่า
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเหล่า
ทีม **srst** อำเภอแม่ใจ
อสม.หมู่ ๔ ตำบลบ้านเหล่า

เอกสารอ้างอิง

สำนักพัฒนาวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข:แนวทางการวินิจฉัยและ รักษาโรคไข้ เลือดออก ในระดับ โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป <http://www.pth.go.th/a/aa.pdf>